

УДК 37(477)(091):343.352
 DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-2-5>

Юлія РУДЕНКО,
 orcid.org/0000-0002-2276-199X
 кандидат історичних наук, доцент,
 доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
 Київського кооперативного інституту бізнесу і права
 (Київ, Україна) riznuk_julia@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ДОБРОЧЕСНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ: ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ТА СУЧАСНІ ПРАКТИКИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена комплексному аналізу проблеми формування доброчесної поведінки молоді в Україні крізь поєднання історичних виховних традицій та сучасних практик антикорупційної освіти. Актуальність дослідження зумовлена потребою зміцнення громадянської відповідальності та культури прозорості в умовах демократизаційних процесів і реформування освітньої системи. Мета роботи полягає в комплексному дослідженні історичних традицій українського виховання та сучасних практик антикорупційної освіти з метою обґрунтування ефективних моделей формування доброчесної поведінки молоді.

У статті розглянуто ключові історичні витоки формування принципів доброчесності: від доби Русі-України, братських шкіл і козацької педагогіки до етичних концепцій Г. Сковороди та гуманістичної педагогіки В. Сухомлинського. Показано, що ці моделі послідовно утверджували чесність, служіння громаді, підзвітність і неприйнятність використання влади у власних інтересах, що корелює з сучасними антикорупційними цінностями.

Проаналізовано трансформації ХХ ст., які сприяли поширенню подвійних стандартів поведінки та толерантності до корупційних практик, що зумовлює необхідність цілеспрямованого формування культури доброчесності в сучасній освіті. Узагальнено інституційні підходи ХХІ ст.: закони України про освіту та запобігання корупції, діяльність НАЗК, впровадження політик академічної доброчесності, етичних кодексів, антиплагіатних систем, освітніх тренінгів і практикоорієнтованих методів. Наголошено на важливості особистого прикладу викладача та партнерської моделі взаємодії учасників освітнього процесу.

Зроблено висновок, що поєднання історичних моральних традицій із сучасними стандартами академічної чесності забезпечує ціннісну тяглість та створює ефективні моделі виховання молоді, здатної діяти відповідально, прозоро й етично. Таке поєднання сприяє переходу від зовнішнього контролю до внутрішнього мотивованої доброчесної поведінки, що є ключовою умовою зниження корупційних ризиків і зміцнення довіри в суспільстві.

Ключові слова: доброчесність, академічна доброчесність, антикорупційна освіта, антикорупційна культура, молодь, історія України, історичні традиції.

Yuliia RUDENKO,
 orcid.org/0000-0002-2276-199X
 Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
 Associate Professor at the Department of Social Sciences and Humanities
 Kyiv Cooperative Institute of Business and Law
 (Kyiv, Ukraine) riznuk_julia@ukr.net

SHAPING VIRTUOUS BEHAVIOR IN YOUTH: HISTORICAL TRADITIONS OF UKRAINIAN EDUCATION AND CONTEMPORARY PRACTICES IN ANTI-CORRUPTION EDUCATION

The article offers a comprehensive analysis of the formation of integrity-oriented behavior among Ukrainian youth through the integration of historical educational traditions and contemporary practices of anti-corruption education. The relevance of the study is determined by the need to strengthen civic responsibility and a culture of transparency in the context of democratization processes and ongoing educational reforms. The aim of the work is to examine historical traditions of Ukrainian upbringing alongside modern approaches to anti-corruption education in order to substantiate effective models for fostering integrity among young people.

The article explores the key historical origins of integrity principles – from the era of Kyivan Rus, brotherhood schools, and Cossack pedagogy to the ethical concepts of Hryhorii Skovoroda and the humanistic pedagogy of Vasyl Sukhomlynskyi. It demonstrates that these educational models consistently upheld honesty, community service, accountability, and the inadmissibility of using authority for personal gain, which aligns with contemporary anti-corruption values.

The transformations of the twentieth century are analyzed, highlighting the spread of behavioral double standards and tolerance toward corrupt practices, which underscores the importance of intentionally cultivating a culture of integrity in today's education. The institutional approaches of the twenty-first century are summarized, including Ukrainian legislation on education and anti-corruption measures, the activities of the National Agency on Corruption Prevention (NACP), the implementation of academic integrity policies, ethical codes, anti-plagiarism systems, educational trainings, and practice-oriented methods. Emphasis is placed on the crucial role of the educator's personal example and a partnership-based model of interaction among participants in the educational process.

It is concluded that combining historical moral traditions with modern standards of academic integrity ensures value continuity and contributes to the development of effective models for educating young people capable of acting responsibly, transparently, and ethically. Such a synthesis promotes a shift from external control to internally motivated integrity, which is a key condition for reducing corruption risks and strengthening public trust.

Key words: *integrity, academic integrity, anti-corruption education, anti-corruption culture, youth, history of Ukraine, historical traditions.*

Постановка проблеми. Формування доброчесної поведінки молоді є актуальним завданням сучасної освітньої політики України, оскільки корупційні ризики та толерантність до неформальних практик залишаються суттєвими перешкодами для розвитку демократичних інститутів, зміцнення громадянського суспільства та забезпечення довіри до держави. Історичні трансформації ХХ ст. спричинили поширення подвійних стандартів поведінки, що призвело до ослаблення внутрішніх моральних орієнтирів та зниження суспільної нетерпимості до корупційних проявів. У цих умовах постає проблема визначення ефективних моделей виховання доброчесності, які б поєднували історично сформовані морально-виховні традиції української педагогіки з сучасними механізмами антикорупційної та академічної доброчесності. Необхідність комплексного підходу, що забезпечує перехід від декларативного засвоєння норм до внутрішньо мотивованої етичної поведінки молоді, зумовлює важливість цілісного теоретико-методичного аналізу цієї проблеми.

Аналіз джерел. Формування доброчесної поведінки молоді в Україні розглядається у контексті історико-культурних та педагогічних традицій, що відображено у працях, присвячених філософії освіти та становленню особистості (Андрущенко; Драч), а також дослідженнях ролі моральних орієнтирів в українському вихованні (Білоус; Сухомлинський). Історичні витоки ціннісних настанов простежуються у «Повчанні Володимира Мономаха», козацьких виховних практиках (Бойко) та діяльності братств (Ісаєвич), що заклали підґрунтя громадянської відповідальності та етичної культури. Погляди Г. Сковороди на внутрішню моральну автономію особистості доповнюють цю традицію філософським осмисленням людської гідності та самовиховання.

У сучасному науковому дискурсі доброчесність аналізується крізь призму викликів академічної чесності (Войтенко), нормативного забезпечення освіти (Закон України «Про освіту») та

розвитку антикорупційних практик (Білоусова; НАЗК). Дослідження показують зв'язок між рівнем доброчесності, якістю освіти та суспільною нетерпимістю до корупції, що відображено також у міжнародних оцінках (Transparency International) та концептуальних підходах до освітньої етики (UNESCO). Попри це, питання інтеграції історичних морально-виховних традицій із сучасними механізмами антикорупційної освіти та академічної доброчесності опрацьоване недостатньо, що й визначає актуальність даного дослідження.

Метою статті є комплексне дослідження історичних традицій українського виховання та сучасних практик антикорупційної освіти з метою обґрунтування ефективних моделей формування доброчесної поведінки молоді.

Виклад основного матеріалу. *Історичні традиції формування доброчесності в українському вихованні.* Історичні витоки української морально-виховної традиції простежуються вже в добу Русі-України, яка стала важливим етапом формування нормативно-ціннісних засад суспільного життя. У цей період закладаються фундаментальні принципи морального регулювання соціальних відносин, спрямовані на забезпечення суспільної справедливості, публічної відповідальності та стримування зловживань владою. Моральні настанови виконували функцію превентивного механізму, що мав обмежувати прояви соціальної несправедливості та неправомірного використання владних повноважень.

Особливе місце в цьому контексті посідають твори етичного та дидактичного характеру, зокрема «Повчання Володимира Мономаха», яке можна розглядати як ранній нормативний кодекс поведінки державного діяча. У ньому сформульовано ключові моральні імперативи – чесність, справедливість, служіння громаді, відповідальність за власні дії та усвідомлення обов'язку перед державою і народом. Ці принципи безпосередньо спрямовані на формування антикорупційної культури, оскільки орієнтують суб'єкта влади на пріоритет загального блага над особистою вигодою.

В. Мономах послідовно застерігав від неправди, користолюбства, лінощів та зловживання владою, розглядаючи їх не лише як особисті моральні вади, а як системні загрози суспільному порядку. У сучасній науковій інтерпретації ці явища відповідають поняттю корупційних девіацій, що підривають легітимність влади, деформують механізми управління та руйнують довіру між державою і суспільством. Важливо, що моральна відповідальність у «Повчанні Володимира Мономаха» трактується як внутрішній регулятор поведінки, що передує правовим санкціям і виступає первинним бар'єром на шляху корупційних практик (Повчання Володимира Мономаха).

Таким чином, морально-етична спадщина Русі-України сформувала підґрунтя етики відповідальності та добросовісного врядування, які в сучасних умовах розглядаються як ключові складові антикорупційної політики. Закладені в цей період ціннісні орієнтири сприяли становленню традиції суспільного контролю за владою та утвердженню уявлення про неприпустимість використання публічних повноважень у приватних інтересах, що залишається актуальним викликом і для сучасного українського суспільства.

У XVI–XVII ст. українські братства стали важливими осередками не лише освіти, а й формування громадянської свідомості та моральної відповідальності. Освітня діяльність братських шкіл ґрунтувалася на принципах демократизму, виборності керівних органів, колективного самоврядування та суворої дисципліни, що створювало ефективну модель внутрішнього контролю й запобігання зловживанням. У межах братської спільноти формувалася практика підзвітності, коли кожен член ніс відповідальність не лише за власні дії, а й за репутацію громади загалом.

У братських школах культивувалися такі етичні якості, як чесність, відповідальність перед громадою, повага до правових норм і традицій, а також категорична відмова від будь-якого «корисливого служіння» (Ісаєвич, 2011). У сучасній інтерпретації ці засади можна розглядати як ранню форму антикорупційної культури в освітньому середовищі, спрямовану на недопущення конфлікту інтересів і зловживання посадовим становищем. Принципи, закладені в діяльності братств, концептуально перегукуються із сучасними моделями прозорості, академічної добросовісності та інституційної автономії освітніх закладів.

Козацька педагогіка посіла особливе місце у формуванні української етичної культури, поєднуючи виховання особистої доблесті з колективною відповідальністю. Козацькі школи, курені та

військові громади виховували молодь у дусі честі, дисципліни, служіння спільноті, сміливості та взаємодопомоги, що забезпечувало високий рівень внутрішньої згуртованості та довіри.

Звичаєве право запорожців суворо засуджувало крадіжки, хабарництво, обман і будь-які форми порушення колективної довіри, передбачаючи як моральні, так і реальні санкції (Бойко, 2012). У сучасному науковому дискурсі ці норми можна інтерпретувати як прототиби етичних кодексів та механізмів антикорупційного контролю, спрямованих на збереження інституційної стабільності. Добросовісність у козацькому середовищі була не лише моральною категорією, а й практичним інструментом управління ризиками, забезпечення безпеки та попередження деструктивних внутрішніх процесів.

Філософсько-етична концепція Г. Сковороди акцентує увагу на моральній автентичності особистості, внутрішній свободі, чесності та самодисципліні як основі етичної поведінки. Центральною в його вченні є ідея «сродної праці», відповідно до якої добросовісність формується через гармонію між внутрішніми схильностями людини та її соціальною роллю (Сковорода, 1994). Такий підхід мінімізує ризики корисливого використання професійного статусу, оскільки діяльність, що відповідає внутрішнім цінностям, зменшує схильність до моральних компромісів.

Сковородинська етика, орієнтована на внутрішню моральну автономію, у сучасному контексті перегукується зі стандартами академічної та професійної добросовісності, які передбачають не лише зовнішній контроль і санкції, а насамперед внутрішню відповідальність особи за власні рішення та дії. У цьому сенсі філософія Г. Сковороди може бути розглянута як концептуальна основа превентивної антикорупційної освіти.

У XIX–XX ст. українська педагогічна думка набула системного характеру, що позначилося і на підходах до морального виховання. Вагомий внесок у розвиток педагогічної етики зробили К. Ушинський, О. Духнович, І. Огієнко, В. Сухомлинський, які розглядали чесність, дисциплінованість, відповідальність, духовність і громадянську свідомість як ключові індикатори зрілої особистості та активного громадянина (Драч, 2015). Їхні концепції ґрунтувалися на ідеї цілісного формування особистості, здатної до морального вибору й опору соціальним девіаціям.

Особливої уваги заслуговує педагогічна спадщина В. Сухомлинського, який підкреслював, що моральне виховання має будуватися на співпраці вчителя й учня, взаємній довірі та створенні ситу-

ацій морального вибору. Такий підхід сприяє розвитку внутрішніх етичних регуляторів поведінки, що в сучасних умовах активно застосовується в програмах антикорупційної освіти та формуванні культури доброчесності в закладах освіти (Сухомлинський, 2016).

Вплив ХХ ст. на формування доброчесної поведінки молоді. ХХ ст. стало періодом глибоких соціокультурних трансформацій, які суттєво вплинули на формування моделей моральної поведінки молоді в Україні. В умовах радянської політичної системи моральні цінності та норми декларувалися як складова ідеологічного виховання, однак їх практична реалізація часто вступала в суперечність із реальними соціальними практиками. Така невідповідність між офіційно проголошеними моральними імперативами та повсякденним досвідом громадян створювала підґрунтя для формування подвійних стандартів поведінки, адаптивного конформізму та толерантного ставлення до неформальних і корупційних механізмів вирішення проблем (Тарасенко, 2018: 88–101).

Радянська модель управління, що ґрунтувалася на централізованому контролі та обмеженій прозорості, сприяла поширенню практик прихованого обміну ресурсами, зловживання службовим становищем і неформальних домовленостей як інструментів соціального виживання. У результаті доброчесність втрачала статус внутрішньої моральної норми та підмінювалася зовнішньою лояльністю до системи. Для молоді це означало деформацію процесів моральної соціалізації, коли етичні орієнтири формувалися не через позитивні зразки поведінки, а через спостереження за фактичною ефективністю корупційних практик (Білоус, 2020: 45–52).

Розрив між декларованими цінностями та реальними управлінськими й побутовими практиками зумовив зростання інституційної недовіри, наслідки якої залишаються відчутними й у пострадянський період. Після здобуття незалежності Україна зіткнулася з відсутністю сталих етичних орієнтирів, слабкістю механізмів підзвітності та недостатнім рівнем інституційних гарантій прозорості, що ускладнило формування доброчесної поведінки молоді в нових соціально-економічних умовах.

Саме ця історична спадковість зумовлює актуальність і необхідність цілеспрямованого впровадження антикорупційної освіти у ХХІ ст. як системного інструменту подолання корупційних моделей поведінки. Антикорупційна освіта виступає не лише як механізм передачі знань про правові норми та санкції, а як комплексний процес форму-

вання ціннісних установок, критичного мислення та громадянської відповідальності. Вона покликана відновити довіру до інституцій, сформувати культуру нетерпимості до корупції та забезпечити перехід від зовнішнього контролю до внутрішнього мотивованої доброчесної поведінки молоді.

Сучасні практики антикорупційної та доброчесної освіти в Україні. У ХХІ ст. формування доброчесної поведінки молоді в Україні набуло системного та інституційного характеру, що зумовлено реформуванням законодавчої бази та впровадженням європейських стандартів (Transparency International, 2023) врядування у сфері освіти. Прийняття законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» та «Про запобігання корупції» заклало нормативні підвалини для інтеграції антикорупційних принципів у освітню політику та управлінські практики закладів освіти.

У системі освіти на законодавчому рівні закріплено ключові принципи доброчесності: нульова толерантність до проявів академічної недоброчесності; прозорість освітніх та управлінських процедур; персональна відповідальність викладачів і здобувачів освіти; наявність внутрішніх механізмів ідентифікації та мінімізації корупційних ризиків (Закон України «Про освіту»). Такий підхід сприяє формуванню культури підзвітності та посиленню інституційної довіри.

Важливу координаційну й методичну роль у цьому процесі відіграє Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), яке забезпечує аналітичний супровід антикорупційної освіти, розробку типових програм, методичних рекомендацій та інструментів оцінювання корупційних ризиків в освітньому середовищі (Методичні рекомендації, 2025). Діяльність НАЗК спрямована на перехід від декларативних норм до практичної реалізації принципів доброчесності.

Академічна доброчесність у сучасному освітньому дискурсі розглядається як інтегральний компонент якості освіти та індикатор зрілості академічної спільноти. Вона охоплює систему цінностей і норм, серед яких центральне місце посідають чесність, довіра, прозорість, відповідальність, повага до інтелектуальної власності та недопущення конфлікту інтересів (UNESCO, 2020).

Реалізація принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти забезпечується через комплекс інституційних механізмів: затвердження політик і кодексів доброчесності; діяльність комісій з етики та академічної відповідальності; використання антиплагіатних систем; впровадження превентивних освітніх заходів (тренінгів, курсів, інформаційних кампаній); чітко визначену систему відповідальності

за порушення, зокрема плагіат, фабрикацію даних, хабарництво та інші форми академічної недоброчесності (Білоусова, 2021: 112–118). Така багаторівнева модель сприяє формуванню у студентів сталих антикорупційних установок і практичних навичок доброчесної поведінки.

Сучасна педагогічна наука дедалі активніше застосовує праксеологічний підхід до формування доброчесності, орієнтований на поєднання теоретичних знань із практичним досвідом морального вибору (Андрущенко, 2009). До найбільш ефективних практикоорієнтованих методів належать кейс-метод, що передбачає моделювання реальних або наближених до реальності корупційних ситуацій та пошук етичних і правових шляхів їх розв'язання; рольові ігри (зокрема формати на кшталт «Антикорупційної мафії»), які дозволяють усвідомити наслідки різних моделей поведінки; проектна діяльність, спрямована на створення етичних кодексів або антикорупційних стратегій для конкретних закладів освіти.

Важливу роль відіграють також дебати, публічні дискусії, цифрові симуляції та онлайн-курси (Coursera, EdEra), які сприяють розвитку критичного мислення, правової обізнаності та здатності до етичної рефлексії. Застосування таких інструментів формує не лише знання про корупцію та механізми її запобігання, а й стійкі навички морально відповідальної поведінки в умовах реального соціального вибору.

У сучасній моделі антикорупційної та доброчесної освіти викладач виступає не лише транслятором знань, а й носієм етичних практик, фасилітатором діалогу та наставником у формуванні ціннісних орієнтацій студентської молоді. Особистий приклад викладача, його готовність діяти відповідно до принципів прозорості та підзвітності, є одним із ключових чинників ефективної моральної соціалізації здобувачів освіти.

Водночас важливу роль у формуванні культури доброчесності відіграє студентське самоврядування, яке виконує функції громадського контролю, ініціює освітні та просвітницькі заходи, бере участь у розробці та впровадженні політик доброчесності в закладах освіти (Войтенко, 2019: 17–25). Така взаємодія адміністрації, викладачів і студентів сприяє формуванню партнерської моделі управління, знижує корупційні ризики та забезпечує сталість антикорупційних практик в освітньому середовищі.

Взаємодія історичних традицій та сучасних підходів у формуванні доброчесної поведінки молоді. Синергія історико-культурної спадщини та сучасних освітніх і антикорупційних практик фор-

мує цілісну модель виховання доброчесної поведінки молоді в Україні. Апеляція до національних етичних традицій дозволяє забезпечити ціннісну тяглість і культурну легітимність процесів моральної соціалізації, тоді як сучасні освітні інструменти наповнюють ці цінності практичним змістом і механізмами реалізації. У результаті доброчесність постає не як абстрактна декларація, а як інтегрована особистісна та соціальна компетентність.

Історичні моделі морального виховання – козацька культура честі та колективної відповідальності, братська традиція самоврядування і підзвітності, сквородинська концепція внутрішньої моральної автономії, а також педагогічні напрацювання В. Сухомлинського – формують аксіологічний фундамент доброчесності. Вони закріплюють у свідомості молоді уявлення про неприйнятність зловживання владою, пріоритет суспільного блага над приватними інтересами та відповідальність за наслідки власних рішень. У сучасному антикорупційному дискурсі ці ідеї корелюють із принципами етичного лідерства, соціальної підзвітності та нульової толерантності до корупції.

Водночас сучасні антикорупційні освітні програми, інституційні механізми та цифрові технології забезпечують формування практичних навичок доброчесної поведінки. Йдеться про розвиток антикорупційної грамотності, здатності ідентифікувати корупційні ризики, ухвалювати рішення в умовах моральної дилеми та використовувати правові й інституційні інструменти захисту власної доброчесності. Таке поєднання історичного ціннісного підґрунтя з сучасними методами навчання сприяє переходу від декларативного засвоєння норм до їх усвідомленої внутрішньої інтеріоризації.

Завдяки комплексному підходу молодь отримує: по-перше, чіткі морально-етичні орієнтири, укорінені в національній традиції; по-друге, доступ до інституційних механізмів підтримки доброчесності та захисту від корупційного тиску; по-третє, практичні інструменти для активної протидії корупції в освітньому та професійному середовищі. У такий спосіб формується модель громадянина, здатного поєднувати внутрішню моральну автономію з активною соціальною позицією.

Отже, доброчесність у сучасному освітньому просторі постає не як зовнішній нормативний припис або сукупність формальних правил, а як внутрішньо прийнята цінність і форма особистої відповідальності. Саме така інтегративна модель, що поєднує історичну традицію та сучасні антикорупційні підходи, створює передумови для сталого формування культури доброчесності та довготривалої протидії корупційним практикам у суспільстві.

Висновки. У результаті комплексного аналізу історичних традицій українського виховання та сучасних практик антикорупційної освіти встановлено, що формування доброчесної поведінки молоді в Україні має глибоке аксіологічне підґрунтя та спирається на тривалу етичну традицію. Починаючи з доби Русі-України, моральні настанови виконували функцію внутрішнього регулятора суспільних відносин, спрямованого на обмеження зловживань владою, утвердження відповідальності та пріоритету спільного блага над приватними інтересами. Ці ідеї можуть бути обґрунтовано інтерпретовані як ранні форми антикорупційної культури.

Доведено, що братські школи та козацька педагогіка сформували практичні моделі колективної відповідальності, самоврядування й підзвітності, які за своїм змістом корелюють із сучасними принципами прозорості, етичного врядування та запобігання корупційним ризикам. Особливу цінність мають філософсько-етичні ідеї Г. Сковороди щодо внутрішньої моральної автономії та «сродної праці», які закладають концептуальні основи превентивного підходу до формування доброчесності через самодисципліну, а не виключно через зовнішній контроль.

Водночас встановлено, що ХХ ст., зокрема радянський період, призвело до деформації моральної соціалізації молоді через розрив між

декларованими цінностями та реальними соціальними практиками. Це сприяло поширенню подвійних стандартів, толерантності до корупційних моделей поведінки та зниженню рівня інституційної довіри, наслідки чого залишаються відчутними й у пострадянському суспільстві. Саме ця історична спадковість обумовлює необхідність системної антикорупційної освіти як інструменту подолання ціннісних деформацій.

Аналіз сучасних освітніх практик засвідчив, що у ХХІ ст. в Україні сформовано інституційні передумови для розвитку культури доброчесності: нормативно-правову базу, механізми академічної доброчесності, діяльність НАЗК, практикоорієнтовані педагогічні методи та активну роль викладачів і студентського самоврядування. Це дозволяє розглядати антикорупційну освіту як комплексний процес, спрямований не лише на інформування, а й на формування стійких ціннісних установок, критичного мислення та навичок морального вибору.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що ефективна модель формування доброчесної поведінки молоді ґрунтується на інтеграції історичних етичних традицій та сучасних антикорупційних освітніх інструментів. Такий підхід забезпечує перехід від зовнішнього нормативного регулювання до внутрішньо мотивованої доброчесності, що розглядається як особиста цінність і форма громадянської відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В. Філософія освіти. Київ : Видавничий дім «Знання», 2009. 539 с.
2. Бойко О. Козацька педагогіка: історико-педагогічний аналіз. Київ : Либідь, 2012. 276 с.
3. Білоус Н. Формування моральних цінностей у вихованні української молоді. *Педагогічний дискурс*. 2020. № 28. С. 45–52.
4. Білоусова О. Антикорупційна освіта в Україні: сучасний стан і перспективи. *Право і суспільство*. 2021. № 3. С. 112–118.
5. Войченко Ю. Академічна доброчесність: виклики та рішення. *Вища освіта України*. 2019. № 4. С. 17–25.
6. Драч І. Культурно-історичні засади формування особистості в Україні. Київ : Генеза, 2015. 310 с.
7. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII, редакція від 31.10.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 03.01.2026).
8. Ісаєвич Я. Українське братство та його роль в освіті. Львів : Інститут українознавства, 2011. 188 с.
9. Методичні рекомендації щодо застосування інструментів та механізмів для трансформації різних сфер функціонування закладів вищої освіти на засадах прозорості та доброчесності. Київ : НАЗК, 2025. 55 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1n0-D5GcS-6rXA3i0Qal89Km41uVnRZEw/view> (дата звернення: 07.01.2026).
10. Повчання Володимира Мономаха. *Ізборник*. URL: <http://litopys.org.ua/pvlyar/yar09.htm> (дата звернення: 02.01.2026).
11. Сковорода Г. Твори : у двох томах. Т. 1. Київ : АТ «Обереги», 1994. 528 с.
12. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям. Київ : Радянська школа, 2016. 352 с.
13. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2023. Berlin, 2023. URL: https://www.transparency.org/en/publications/corruption-perceptions-index-2023?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 07.01.2026).
14. Тарасенко О. Корупція в радянській системі: історичний аналіз. *Український історичний журнал*. 2018. № 5. С. 88–101.
15. UNESCO. Ethics and Education. Paris : UNESCO Publishing, 2020. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000180199> (дата звернення: 08.01.2026).

REFERENCES

1. Andrushchenko V. (2009). *Filosofia osvity*. [Philosophy of Education]. Kyiv : Vydavnychiy dim «Znannia». 539 p. [in Ukrainian].
2. Boiko O. (2012). *Kozatska pedahohika: istoryko-pedahohichniy analiz*. [Cossack pedagogy: historical and pedagogical analysis]. Kyiv : Lybid. 276 p. [in Ukrainian].
3. Bilous N. (2020). *Formuvannya moralnykh tsinnosti u vykhovanni ukrainskoi molodi*. [Formation of moral values in the upbringing of Ukrainian youth]. *Pedahohichniy dyskurs*, 28. 45–52. [in Ukrainian].
4. Bilousova O. (2021). *Antykoryuptsiina osvita v Ukraini: suchasnyi stan i perspektyvy*. [Anti-corruption education in Ukraine: current state and prospects]. *Pravo i suspilstvo*, 3. 112–118. [in Ukrainian].
5. Voitenko Yu. (2019). *Akademichna dobrochesnist: vyklyky ta rishennia*. [Academic integrity: challenges and solutions]. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 4. 17–25. [in Ukrainian].
6. Drach I. (2015). *Kulturno-istorychni zasady formuvannya osobystosti v Ukraini*. [Cultural and historical foundations of personality formation in Ukraine]. Kyiv : Heneza. 310 p. [in Ukrainian].
7. Law of Ukraine (2025). *Pro osvitu*. [On Education]. № 2145-VIII, version of 31.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (date of application: 03.01.2026) [in Ukrainian].
8. Isaievych Ya. (2011). *Ukrainske bratstvo ta yoho rol v osviti*. [Ukrainian brotherhood and its role in education]. Lviv : Instytut ukrainoznavstva. 88 p. [in Ukrainian].
9. National Agency on Corruption Prevention (NACP) (2025). *Metodychni rekomendatsii shchodo zastosuvannya instrumentiv ta mekhanizmiv dlia transformatsii riznykh sfer funktsionuvannya zakladiv vyshchoi osvity na zasadakh prozorosti ta dobrochesnosti*. [Methodological recommendations on the application of tools and mechanisms for transforming various areas of functioning of higher educational institutions based on transparency and integrity]. Kyiv. 55 p. URL: <https://drive.google.com/file/d/1n0-D5GcS-6rXA3i0QaI89Km41uVnRZEw/view> (date of application: 07.01.2026) [in Ukrainian].
10. *Povchannya Volodymyra Monomakha*. [Instruction of Volodymyr Monomakh]. *Izbornyk*. URL: <http://litopys.org.ua/pvlyar/yar09.htm> (date of application: 02.01.2026) [in Ukrainian].
11. Skovoroda H. (1994). *Tvory : u dvokh tomakh*. Vol. 1. [Works : in two volumes]. Kyiv : AT «Oberehy». 528 p. [in Ukrainian].
12. Sukhomlynskyi V. (2016). *Sertse viddaiu ditiam*. [I Give My Heart to Children]. Kyiv : Radianska shkola. 352 p. [in Ukrainian].
13. Transparency International (2023). *Corruption Perceptions Index 2023*. Berlin. URL: https://www.transparency.org/en/publications/corruption-perceptions-index-2023?utm_source=chatgpt.com (date of application: 07.01.2026) .
14. Tarasenko O. (2018). *Koryuptsiia v radianskii systemi: istorychnyi analiz*. [Corruption in the Soviet system: historical analysis]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 5. 88–101. [in Ukrainian].
15. UNESCO (2020). *Ethics and Education*. Paris : UNESCO Publishing. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000180199> (date of application: 08.01.2026) .

Дата першого надходження статті до видання: 16.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

